

Папп Василь Васильович,
д.е.н., доцент, професор кафедри обліку та фінансів,
Мукачівський державний університет
Гладинець Наталія Юрївна,
ст. викладач кафедри обліку та фінансів,
Мукачівський державний університет

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ

Досліджено питання управління інноваційними процесами з урахуванням ряду компонентів, які є визначальними при здійсненні інноваційної діяльності кожного підприємства, а саме: цілі, пріоритети, фінансування, розробка, виробництво, реалізація. Запропоновано механізм розробки і впровадження інноваційного проекту на підприємстві. Визначено фактори, які повинні підлягати оцінюванню при формуванні інноваційної стратегії підприємства.

Ключові слова: інновації, інноваційна діяльність, інноваційний проект, інноваційна стратегія, управління інноваційною діяльністю.

ВСТУП

Постановка проблеми. На сучасному етапі впровадження інновацій є найбільш значущим фактором забезпечення економічної ефективності і зростання конкурентоспроможності підприємства. Вплив інновацій на техніко-економічний рівень господарюючих суб'єктів сприяє соціально-економічному піднесенню останніх, зокрема покращенню умов і змісту праці, оновленню виробничих потужностей, підвищенню якості обробки і ступеня використання виробничих ресурсів, забезпеченню безпеки виробництва, охороні довкілля тощо. Це потребує кваліфікованого управління інноваційною діяльністю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням та дослідженням даної проблематики займаються багато провідних вітчизняних науковців. Водночас аналіз наукових джерел засвідчує, що на сьогодні основна увага приділяється особливостям розвитку інноваційної діяльності на державному рівні, тоді як дослідження сутності інноваційних процесів на мікрорівні часто залишаються поза увагою науковців. Значна частина напрацювань у сфері інновацій зводиться до аналізу інноваційної діяльності у промисловості та у зв'язку з цим вироблення теоретичних рекомендацій щодо активізації інноваційних процесів, що дозволить, як стверджують дослідники, підвищити рівень інноваційної активності вітчизняних підприємств [1; 2; 3; 4; 5].

Єременко І. Ф. пропонує комплексну систему управління інноваційними процесами, яка включає такі складові: обґрунтування, планування, розробку, виконання та обслуговування інновацій, яка за своєю сутністю дещо схожа із бізнес-плануванням і передбачає ряд пунктів, які є обов'язковими при складанні бізнес-плану та техніко-економічного обґрунтування проектів [6]. Турило А. М. та Зінченко О. А. пропонують власну схему розробки і впровадження окремого інноваційного заходу на виробництві, а також ряд показників, які дають можливість оцінити ефективність впровадження

інновацій на підприємстві [7]. У праці Кузьміна О. Є. та Вороновської М. М. досліджено чинники, що визначають стимули і мотиви інноваційної діяльності підприємства [8].

Розв'язання проблем інноваційного розвитку економіки нашої держави значною мірою залежить від ефективного управління інноваційними процесами всередині кожного підприємства, що потребує подальших ґрунтовних досліджень у даному напрямку.

Постановка завдання. Метою даної статті є узагальнення та подальший розвиток окремих аспектів управління інноваційною діяльністю підприємств шляхом розробки стратегії впровадження інноваційного проекту та визначення факторів, які впливають на формування стратегії інноваційної діяльності.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Успіх діяльності підприємства значною мірою пов'язаний із процесом постійного удосконалення матеріальної бази та оновлення виробництва. В умовах конкурентного середовища для того, щоб залишатися «на плаву», потрібно швидко реагувати на існуючі тенденції та вміти пристосовуватися до них, застосовувати передові технології та нововведення. Все це потребує кваліфікованого та ефективного управління інноваційними процесами, адже інновації є тим рушійним фактором, який зумовлює зростання ефективності виробництва, мінімізації витрат та максимізації прибутків. Безперечно, будь-яке підприємство, маючи на меті отримання прибутку, також повинно орієнтуватися на власний економічний потенціал та обрані цілі, які в кінцевому підсумку і будуть визначати його стратегію розвитку. Ефективність інноваційної діяльності кожного підприємства значною мірою залежить від управлінських рішень та реалізації інноваційних завдань та проектів.

Управління інноваційною діяльністю в ринкових умовах господарювання повинно визначати найефективніші шляхи та засоби реалізації прийнятої

стратегії розвитку і враховувати певні складові компоненти, зокрема цілі, пріоритети, фінансування, розробка, виробництво і реалізація (рис. 1). Ці складові повинні бути між собою взаємопов'язаними і

забезпечувати в своїй сукупності оптимальний економічний розвиток підприємства. Розглянемо означені компоненти детальніше.

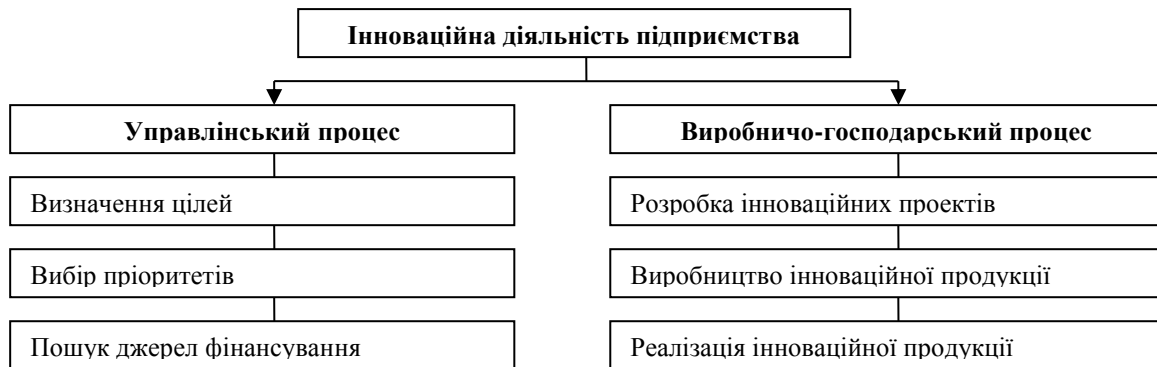

Рис. 1. Складові компоненти, які є визначальними при здійсненні інноваційної діяльності підприємства

Основна ціль, яку ставить перед собою керівництво підприємства, безперечно, є отримання прибутку. Проте ефективність кожної справи залежить також від соціальної спрямованості та задоволення потреб споживачів. Ставлячи перед собою будь-яку мету, підприємство повинно сформулювати стратегію своєї діяльності із врахуванням всіх факторів, які можуть здійснювати вплив на діяльність даної установи, зокрема регіональних особливостей, соціальних, екологічних чинників тощо. На державному рівні доречним було б формування регіональних інноваційних програм із виокремленням регіональних замовлень, які можуть розроблятися чи за структурними, чи за галузевими пріоритетами та потребами.

Визначаючи пріоритети діяльності підприємства, потрібно враховувати, що підприємницька діяльність може здійснюватися із застосуванням традиційних та інноваційних процесів. Однак, як засвідчує практика, розвиток сучасного виробництва буде ефективнішим, якщо у виробничу практику впроваджуються нововведення. Потребу у ефективнішому використанні наявних виробничих ресурсів, отриманні максимального результату при мінімальних затратах можна задовольнити завдяки застосуванню нових технологій, техніки, організаційних форм управління тощо. Пріоритети застосування інновацій необхідно визначати у відповідності до загальної стратегії підприємства. Здійснюючи інноваційну діяльність, потрібно визначити структурну послідовність етапів інноваційного циклу, порядок фінансування та виконання робіт, одночасно займаючись просуванням інноваційної продукції на ринку (навіть до початку її виготовлення).

Щодо фінансування, то на сучасному етапі проблема залучення коштів для здійснення інноваційної діяльності є надзвичайно актуальною. Вкладення коштів у інноваційний процес пов'язане із високим ступенем ризику, адже наперед невідомо, чи буде мати успіх на ринку вироблена продукція, чи дозволить покрити витрати отриманий прибуток, як швидко окупляться вкладені інвестиції тощо. Тому

приватні особи дуже неохоче спрямовують свій капітал у інноваційну діяльність. Активність потенційних інвесторів значною мірою буде залежати від інвестиційної привабливості інноваційних об'єктів. Державне фінансування зводиться, в основному, до повного чи часткового кредитування інноваційних проектів. Так, ті інноваційні проекти, що визнані законодавчо пріоритетними, безвідсотково кредитуються на повну вартість за рахунок коштів державного бюджету, бюджету АР Крим, місцевих бюджетів. Всі інші інноваційні проекти фінансуються за такими принципами: частково (до 50%) – безвідсотково кредитуються коштами державного бюджету, бюджету АР Крим, коштами місцевих бюджетів; решта – фінансуються коштами виконавця проекту чи (і) інших суб'єктів інноваційної діяльності, зокрема власними коштами та кредитами комерційних банків або інших кредитно-фінансових установ.

Держава передбачає повну або часткову компенсацію з бюджетів усіх рівнів відсотків, сплачених за кредити суб'єктами інноваційної діяльності.

Значним джерелом фінансування є залучення іноземних інвестицій. Проте внутрішній потенціал також на слід недооцінювати. Широке залучення ресурсів від приватизації об'єктів, регіональне фінансування шляхом випуску муніципальних цінних паперів, залучення коштів фізичних осіб та підприємців дало б додатковий поштовх до активізації інноваційних процесів не лише у регіонах, але і в цілому в країні.

Виробничо-господарський процес представлений трьома основними складовими – розробкою, виробництвом та реалізацією інноваційної продукції. Інноваційний процес на стадії розробки передбачає проведення фундаментальних досліджень у обраній галузі, розроблення зразків інноваційного продукту та його випробовування і, у разі позитивних результатів, прийняття рішення про патентування та комерціалізацію результатів інноваційного проекту. Підприємство може як самостійно займатися науковими розробками, так і придбавати права на об'єкти інтелектуальної власності, що суттєво знижує

ризик втрати коштів, вкладених у інноваційні проекти. З цієї позиції етап розроблення інноваційного продукту буде полягати у розробці стратегії діяльності фірми, виявленні ринків і позицій, які забезпечуватимуть успіх підприємницької діяльності, визначенні обсягів необхідних інвестицій, джерел фінансування, термінів виконання, обсягів робіт, що мають бути виконані, розрахунку потреби у матеріальних, трудових ресурсах, прогнозуванні можливих коректив інноваційного процесу.

Оскільки з кожним роком спостерігається зростання частки виробництва інноваційної продукції, це потребує переосмислення підходів до організації виробничого процесу. Провідні підприємства при виготовленні високотехнологічної продукції орієнтуються на використання ресурсозберігаючих технологій, нових механізмів, що базуються на сучасних наукомістких розробках, зниження рівня виробничих витрат тощо. За умов забезпечення прийнятної рівня рентабельності це сприяє підвищенню як конкурентоспроможності продукції, так і зростанню економічної ефективності інноваційного проекту.

Кінцевим етапом інноваційного процесу є реалізація виробленої інноваційної продукції, яка передбачає просування товарів на ринку (реклама, представлення, виставки), збут інноваційної продукції, формування мережі посередників, післяпродажне обслуговування. При цьому керівництво підприємства повинно орієнтуватися на забезпечення зростання обсягу продажів інноваційної продукції, розширення частки ринку, збільшення прибутку підприємства. Для досягнення цих цілей необхідним є вирішення певних завдань, зокрема визначення місії підприємства та його місця на ринку, планування виробництва інноваційної продукції, включаючи її розробку, виготовлення і обслуговування після продажу, розробка плану закупівлі матеріально-технічних ресурсів, планування і здійснення комплексу заходів щодо розвитку маркетингових комунікацій, визначення і формування каналів розподілу продукції, формування і здійснення цінової політики, планування фінансового забезпечення випуску продукції та її продажу, розробка і реалізація комплексу заходів щодо покращання керівництва маркетинговою діяльністю, організація збирання, обробки і аналізу маркетингової інформації.

Загалом інноваційна діяльність пов'язана із створенням, освоєнням та прибутковим використанням нових ідей, продуктів, послуг тощо. Оскільки інноваційна діяльність підприємства має логічну послідовність та охоплює набір певних кроків щодо її здійснення, виникає потреба з'ясувати складові компоненти та послідовність етапів розробки і впровадження інноваційного проекту.

Розглядаючи організацію процесу інноваційної діяльності підприємства як сукупність дій, які призводять до утворення та вдосконалення взаємозв'язків між частинами цілого [9, с. 448], тобто етапами впровадження інновацій, даний процес можна представити у вигляді наступної послідовності кроків (рис. 2):

1. Здійснюється оцінка прибутковості діяльності фірми за сукупністю показників, що характеризують фінансовий стан підприємства, виявляються сильні і слабкі сторони процесу виробництва і реалізації традиційної продукції.

2. Проводиться аналіз зовнішнього середовища, досліджуються потреби ринку та визначається специфіка та особливості регіону, де знаходиться підприємство.

3. На основі оцінки сукупності факторів приймається рішення про необхідність впровадження інновацій даним підприємством. У випадку позитивного рішення починається процес розробки і впровадження інноваційних проектів на підприємстві з одночасними змінами організаційно-економічного механізму, виробничо-технологічного циклу, пошуком джерел фінансування інновацій, управлінням маркетинговою діяльністю.

4. Обчислюється прибутковість та ефективність інноваційної діяльності підприємства. Якщо рівень прибутковості задовільний, то доцільно переходити на масове виробництво і продаж продукції. Якщо рівень прибутковості незадовільний, проводиться коригування інноваційного проекту з одночасним пошуком нових ідей щодо виробництва інноваційних продуктів.

У кінцевому підсумку така послідовність дій сприятиме не тільки ефективному управлінню інноваційною діяльністю підприємства, але і раціональному використанню ресурсної бази та зростанню прибутковості господарюючого суб'єкта.

Поряд із цим результатом прибуткового функціонування є визначення і узгодження, з одного боку, впливу зовнішніх та внутрішніх умов і, з другого боку, формування зваженої інноваційної стратегії на рівні окремого підприємства. Дослідження інноваційної діяльності в умовах конкурентного середовища покликане дати об'єктивну характеристику якісних та кількісних показників інноваційної діяльності, оцінити структурні зрушення у діяльності підприємства та здійснити аналіз альтернативних інноваційних проектів. Важливим етапом процесу виробництва інноваційної продукції, безперечно, є дослідження та аналіз ринкового середовища, що дає змогу визначити конкурентні переваги інноваційного продукту на ринку і розробити відповідну маркетингову стратегію. Загалом інформація про зовнішнє середовище потрібна для прийняття ефективних управлінських рішень.

Процес дослідження ринку пропонуємо здійснювати за такими напрямками: загальні характеристики регіонального ринку, стан конкуренції на ринку, основні споживачі, тенденції розвитку зовнішнього середовища, які не залежать від фірми та некерівані фірмою.

Дослідженню зовнішнього і внутрішнього середовища слід приділити особливу увагу, оскільки це дає змогу визначити конкурентні переваги фірми, а також сфери діяльності, стратегічно важливі для фірми при виробництві інноваційної продукції, які дають можливість обійти конкурентів і зайняти міцну позицію на регіональному ринку.

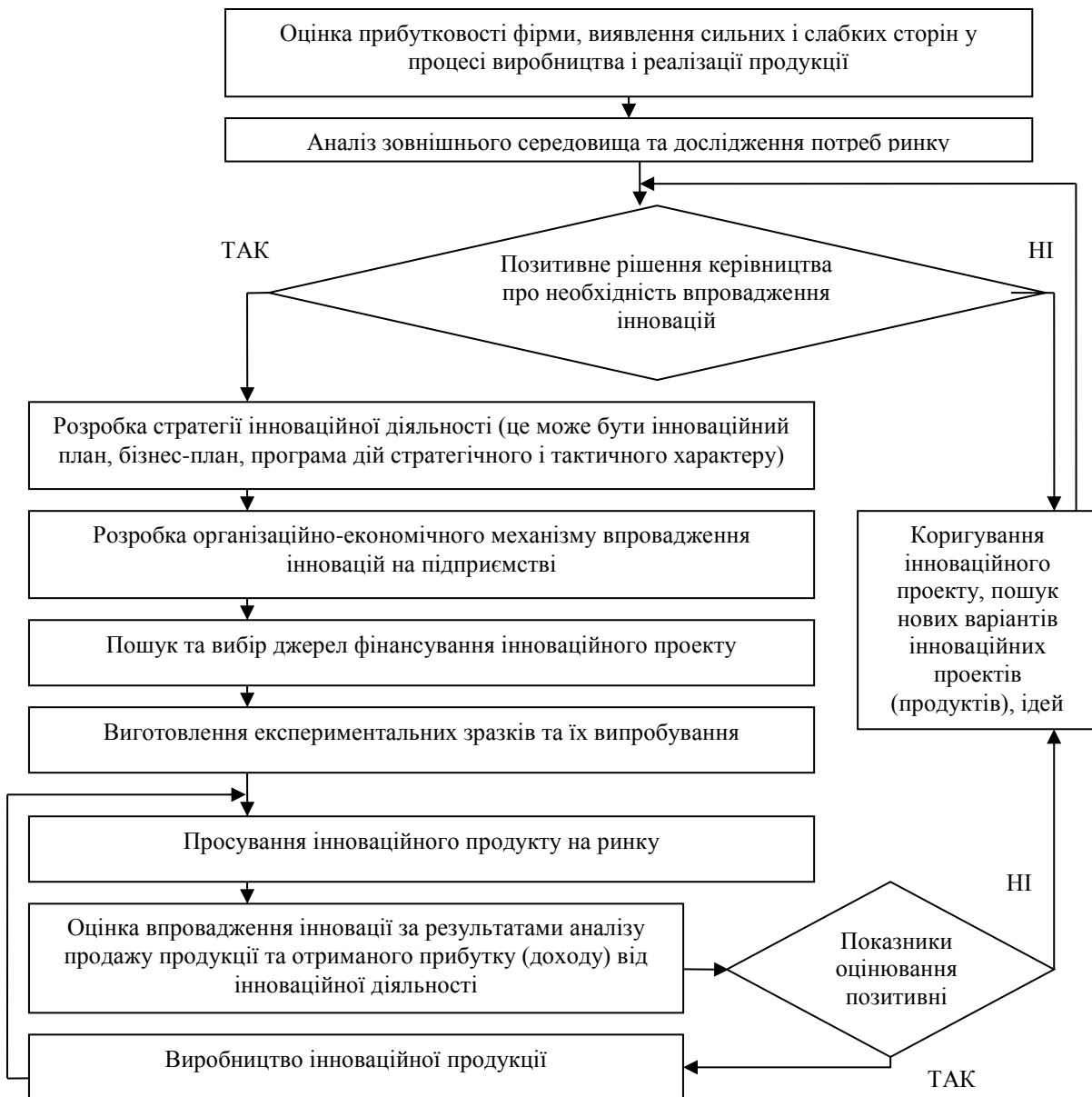

Рис. 2. Організація процесу розробки і впровадження інноваційного проекту

Сучасний стратегічний менеджмент орієнтований на адаптацію розроблених планів до ринкових потреб і врахування ринку як головного фактора зовнішнього середовища, від якого загалом залежить майбутнє кожного підприємства як комерційної структури. Вибір та реалізація стратегії інноваційної діяльності на практиці потребує проведення серйозних досліджень та аналізу фактичних даних з використанням певних методів стратегічного управління, зокрема здійснення моніторингу інноваційного потенціалу та інноваційної діяльності підприємства, діагностики внутрішнього і зовнішнього середовища, обґрунтування обраної стратегії.

Оцінка факторів, що здійснюють вплив на інноваційні процеси підприємства та його діяльність загалом дають підставу стверджувати, що для активізації інноваційної діяльності потрібно забезпечити ефективне управління виробничо-технологічним процесом на підприємстві. А це, в свою

чергу, впливатиме на обсяг випущеної інноваційної продукції та одержання прибутку підприємством.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Отже, управління інноваційною діяльністю є невід'ємною частиною виробничо-господарської діяльності підприємства, оскільки сприяє розвитку та ефективності підприємництва. Правильність розробки та впровадження інновацій у практичну діяльність підприємства є надзвичайно важливою для забезпечення реалізації інноваційної стратегії розвитку фірми.

Діяльність будь-якої комерційної структури відбувається у конкурентному середовищі. Саме конкуренція примушує підприємства постійно займатися збором і аналізом величезної кількості інформації про галузь, ринок та інші фактори. Враховуючи це, для будь-якого підприємства, що

займається інноваційною діяльністю, доцільним буде вибір стратегії, орієнтованої на потреби клієнтів та швидка адаптація до вимог ринку. Це можливо лише за умов ефективної організації інноваційного процесу підприємств.

Таблиця 1.

Основні фактори, що потребують оцінювання при формуванні інноваційної стратегії розвитку підприємства

Досліджувані фактори	Завдання, що підлягають оцінюванню
Попит на інноваційну продукцію	-Сегментація ринку -Мотивація попиту споживачів -Визначення кола споживачів -Прогнозування попиту на інноваційний продукт -Аналіз життєвого циклу інноваційної продукції
Конкуренція на ринку	-Виявлення конкурентів -Оцінка діяльності конкурентів -Визначення сильних і слабких сторін продуктів-конкурентів -Оцінка діяльності власної фірми до і після виробництва інноваційної продукції -Оцінювання конкурентної позиції власної інноваційної продукції
Дослідження галузі	-Ознайомлення із загальною кон'юнктурою даної та суміжних галузей -Дослідження зовнішніх зв'язків фірми -Оцінка стану розвитку інноваційної інфраструктури -Визначення кола потенційних партнерів, зокрема постачальників сировини, посередників
Умови діяльності	-Дослідження розвитку технологій та науково-технічного прогресу -З'ясування економічного та науково-технічного розвитку на національному та міжнародному рівнях -Дослідження особливостей державної інноваційної політики, промислової політики, грошово-кредитного регулювання економіки, бюджетної та податкової політики, законодавчої бази -Дотримання умов безпеки виробництва, стандартизації та сертифікації продукції
Прибутковість підприємства	-Формування собівартості та ціни інноваційної продукції -Визначення резервів мінімізації витрат на виготовлення та реалізацію інноваційного продукту -Оцінювання рентабельності інноваційної продукції -Визначення джерел фінансування -Оцінка фінансового стану підприємства -Пошук резервів підвищення прибутковості фірми
Організація управління фірмою	-Дослідження ефективності збутової діяльності фірми та системи просування товарів на ринку -Аналіз матеріально-технічної бази підприємства та її оновлення -Дослідження ефективності організаційної структури управління підприємством та ефективності менеджменту -Визначення рівня професійної підготовки, досвіду та кваліфікації працівників -Оцінювання ефективності планування інноваційної діяльності та контролю над впровадженням інновацій -Виявлення альтернатив подальшого розвитку фірми
Зовнішнє середовище	-Визначення впливу природнокліматичних факторів -Дослідження географічних особливостей розташування регіону -Оцінка екологічної ситуації регіону -Дослідження демографічної ситуації та впливу соціально-культурних факторів -Дослідження ефективності співпраці та кооперації з іншими регіонами та державами

Безперечно, запропонована методика процесу розробки і впровадження інноваційного проекту може стати основою для розроблення більш досконалих схем організації процесу інноваційної діяльності та визначення інноваційної стратегії розвитку підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Колодійчук А. В. Аналіз інноваційного розвитку промисловості України / А. В. Колодійчук // Науковий вісник НЛТУ України: збірник науково-технічних праць. – Львів: РВВ НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22.5. – С. 217-226.
2. Макеєнко А. Г. Інноваційна діяльність як один із факторів впливу на прибуток суб'єктів господарювання в Україні / А. Г. Макеєнко // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – №13. – С. 62-65.
3. Мержа С. І. Інноваційна діяльність у промисловості: сучасний стан та напрямки активізації в Україні / С. І. Мержа // Актуальні проблеми економіки. – 2005. – №9 (51). – С. 155-159.
4. Фещур Р. В. Дослідження інноваційного розвитку промислових підприємств України / Р. В. Фещур, В. Ю. Самуляк // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку». – 2011. – №714. – С. 425-430.
5. Захарін С. В. Інноваційна активність промислових підприємств / С. В. Захарін // Економіка і прогнозування. – 2006. – №3. – С. 80-98.

6. Єременко І. Ф. Комплексна система управління інноваційними процесами / І. Ф. Єременко // Актуальні проблеми економіки. – 2005. – №6 (48). – С. 95-99.
7. Турило А. М. Інновації: сутність і теоретичні характеристики / А. М. Турило, О. А. Зінченко // Актуальні проблеми економіки. – 2005. – №5 (47). – С. 76-79.
8. Кузьмін О. Є. Чинники, що визначають стимули і мотиви інноваційної діяльності підприємства / О. Є. Кузьмін, М. М. Вороновська // Вісник Національного університету «Львівська політехніка»: «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку». – 2011. – №714. – С. 3-8.
9. Философский энциклопедический словарь. – М.: Советская энциклопедия, 1989. – 815 с.

Папи Василий Васильевич, Гладинец Наталья Юрьевна
КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ПОДХОДЫ К УПРАВЛЕНИЮ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ ПРЕДПРИЯТИЙ

Исследованы вопросы управления инновационными процессами с учётом ряда компонентов, которые определяют инновационную деятельность каждого предприятия, а именно: цели, приоритеты, финансирование, разработка, производство, реализация. Предложено механизм разработки и внедрения инновационного проекта на предприятии. Определены факторы, которые подлежат оценке при формировании инновационной стратегии предприятия.

Ключевые слова: инновации, инновационная деятельность, инновационный проект, инновационная стратегия, управление инновационной деятельностью.

V. Papp, N. Hladynets

CONCEPTUAL APPROACHES TO INNOVATIVE ACTIVITY MANAGEMENT OF ENTERPRISES

The question of innovative processes management on enterprises has been investigated, with the consideration of some components that are determinable when innovative activity of each enterprise is fulfilled such as aims, priorities, financing, development, production, realization. Mechanism of development and introduction of innovative project on enterprise has been suggested. Factors that must be evaluated according to the formation of innovative strategy of enterprise have been determined.

Key words: innovations, innovation activity, innovation design, innovation strategy, innovation management.

Одержано: 23.06.2014 р.

УДК 330.341

Петричко Марія Михайлівна

*к.е.н., старший викладач кафедри обліку та фінансів,
Мукачівський державний університет*

**ВИНОГРАДАРСЬКО-ВИНОРОБНА ГАЛУЗЬ ЯК ОБ'ЄКТ ІНВЕСТУВАННЯ
В ІННОВАЦІЙНІЙ ЕКОНОМІЦІ**

В статті розглянуто сучасний стан та умови функціонування виноградарсько-виноробної галузі України, виділення окремих проблем її функціонування, а також виявлення пріоритетних напрямів розвитку підприємств галузі.

Ключові слова: виноградарська галузь, виноробна галузь, тенденції, проблеми, напрямки розвитку

ВСТУП

Постановка проблеми. Виноградарство і виноробство належать до стратегічних галузей АПК України, що забезпечують виробництво і споживання винограду і винопродукції, значні надходження до державного бюджету. Однак в останні роки їх розвитку спостерігається ряд негативних тенденцій. Насамперед це стосується виноградарства як базової складової виноградарсько-виноробної галузі.

Лібералізація економіки показала жорсткий механізм ринку – взаємодію попиту та пропозиції. Підприємства, що виробляють продукцію не потрібну на ринку, мають збитки та припиняють своє існування,

а ті, що змогли вирішити завдання виживання у конкурентному середовищі, одержали можливість та одночасно постали перед потребою формування стратегії інноваційного розвитку, що неможливо без залучення інвестиційних ресурсів для ефективного функціонування галузі.

Формування напрямів інвестиційно-інноваційного розвитку виноградарсько-виноробної галузі має відбуватися з урахуванням перспективи, що являється процесом розробки інвестиційно-інноваційної стратегії. В зв'язку з цим актуального значення набуває розробка і впровадження дієвого механізму стимулювання інвестиційної діяльності суб'єктів галузі з вирощування та переробки